

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:

Jane Austen
SENSE AND SENSIBILITY
Prevod: Branislava Maoduš

Jane Austen
PRIDE AND PREJUDICE
Prevod: Živojin Simić

Jane Austen
EMMA
Prevod: Branislava Maoduš

Izabrana dela u ovom izdanju deo su svetskog javnog književnog dobra.
Copyright © 2018 za ovo izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-02186-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

DŽEJN OSTIN

IZABRANA DELA

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2018.

SADRŽAJ

RAZUM I OSEĆAJNOST	7
GORDOST I PREDRASUDE213
EMA421

RAZUM I OSEĆAJNOST

PREVELA BRANISLAVA MAODUŠ

1.

Dašvudovi su odvajkada živeli u Saseksu. Imali su ogroman posed i stanovali su u samom središtu Norlandskog parka, porodičnog imanja, gde su brojni naraštaji svojom čestitošću zavredeli dobar glas među susedima. Prethodni posednik imanja bio je neženja koji je doživeo duboku starost i kome je godinama društvo pravila i kuću održavala sestra. Ali njena smrt, deset godina pre njegove, prouzrokovala je velike promene: da bi nadomestio gubitak sestre, u dom je pozvao porodicu svog bratanca, gospodina Henrija Dašvuda, pravnog naslednika Norlandskog poseda, kome je nameravao da ga zavešta i testamentom. U društvu bratanca, njegove supruge i njihove dece, stari gospodin je u miru provodio poslednje dane. A njegova privrženost Dašvudovima svakog dana bivala je sve veća. Neprestana pažnja kojom su ga gospodin i gospođa Dašvud obasipali, poštujući svaku njegovu želju, i pažnja koja nije proisticala iz koristoljublja, već iz dobrote srca, pružala mu je sve udobnosti neophodne u njegovim godinama; a deca su mu vedrinom obasjavala život.

Gospodin Henri Dašvud imao je iz prvog braka jednog sina, a iz drugog tri kćeri. Ovog sina, pouzdanog i poštovanja vrednog mladića, materijalno je obezbedila majka – inače, bila je veoma imućna žena – prenevši mu polovinu svog bogatstva čim je postao punoletan. A on je brakom, koji je usledio ubrzo nakon toga, bogatstvo samo uvećao. Njemu, dakle, norlandski posed nije bio toliko važan kao njegovim polusestrama, čije je bogatstvo, nezavisno od toga šta će im pripasti kada im otac nasledi imanje, bilo neveliko. Majka nije imala ništa, a otac je raspolagao sa svega sedam hiljada funti; naime, preostala polovina bogatstva prve žene takođe će pripasti sinu posle Henrijeve smrti, a Henri je za života od njega dobijao samo udeo u interesu.

Stari gospodin je umro: testament je pročitan i, kao i svaki drugi, dao je povoda i za razočaranje i za zadovoljstvo. Stari gospodin Dašvud nije bio toliko nepravičan ili nezahvalan da ne ostavi posede svome sinovcu – ali ostavio mu ih je pod takvim uslovima da su oni za njega izgubili polovinu vrednosti. Gospodin Dašvud želeo je nasledstvo više zbog supruge i kćeri nego zbog sebe ili svog sina – a posed je pripao upravo sinu, odnosno sinovljevom sinu, detetu od svega četiri godine, i to na takav način da je Henri ostao nemoćan da zbrine najmilije, pošto nije mogao da ih obezbedi niti zaduživanjem poseda niti prodajom dragocene šume. Svaka odredba testamenta bila je u korist deteta koje je, pri povremenim posetama Norlandu s majkom i ocem, priraslo za srce pradedi zbog ljupkosti nimalo neobičnih za dete tog uzrasta: nerazgovetan govor, žarka želja da uvek bude po njegovom, brojni nestašluci i mnogo buke nadmašili su vrednost pažnje koju su mu snaha i njene kćeri godinama posvećivale.

Namera mu pak nije bila da bude nepažljiv, te je u znak naklonosti prema trima devojkaama svakoj zaveštao po hiljadu funti.

Razočaranje gospodina Dašvuda isprva je bilo neizrecivo; ali narav mu je bila vedra i dobroćudna; pritom je imao i razloga da se nada još mnogim godinama života i da bi, živeći štedljivo, mogao da odvoji priličnu sumu od prihoda sa imanja, koji su bili znatni, a obećavali su da će u skorijoj budućnosti biti i veći. Ali bogatstvo, koje mu je tako kasno pripalo, bilo je njegovo svega godinu dana. Samo toliko je nadživeo strica; a deset hiljada funti, uključujući u tu sumu i prethodno pomenuto nasledstvo, bilo je sve što je ostalo udovici i kćerima.

Po njegovog sina poslali su čim je postalo očigledno da mu se bliži kraj; gospodin Dašvud ga je, sa svom snagom i ubedljivošću čoveka na samrti, zamolio da se zauzme za pomajku i polusestre.

Gospodin Džon Dašvud nije bio sklon snažnim osećanjima koja su odlikovala ostale članove porodice, ali je, pogođen ovakvim očinskim zavetom u tako odsudnom trenutku, obećao da će učiniti sve što je u njegovoj moći da im obezbedi udoban život. Ocu je pao teret s duše kada je čuo ovo obećanje, a gospodin Džon Dašvud je potom mogao natenane i razborito da razmotri koliko je u njegovoj moći da nešto učini za njih.

On nipošto nije bio bezdušan mladić, osim ako bezdušnim smatrate čoveka hladnog srca i poprilično sebičnog; međutim, uopšteno gledano, bio je na dobrom glasu jer se dolično vladao u izvršavanju svih svakodnevnih dužnosti. Još da se oženio malo dobroćudnijom ženom, cenili bi ga još i više – možda bi tad i sam postao takav; ali bio je veoma mlad kada se oženio i gajio je prema njoj nežna osećanja. Međutim, gospođa Džona Dašvuda beše naglašena karikatura muževljevog karaktera – ograničenija duhom i sebičnija i od njega.

Kada je ocu dao reč, imao je čvrstu nameru da svakoj sestri poveća nasledstvo za još po hiljadu funti. U tom času smatrao je sebe kadrim za tako uzvišeno delo. Prihod od četiri hiljade funti godišnje, ne računajući njegove redovne prihode, niti računajući drugu polovinu majčinog bogatstva, koja mu je s očevom smrću u celosti pripala, grejao mu je srce pa se osećao sposobnim za velikodušna dela. – „Da, daće im tri hiljade funti: biće to veoma darežljivo i plemenito! To će im obezbediti lagodan život. Tri hiljade funti! Tolike sume može se odreći bez ikakvih poteškoća.“ – Celog dana mislio je samo o ovome, a i mnoge naredne dane proveo je o tome razmišljajući, i nijednom se nije pokajao zbog te odluke.

Nedugo nakon očeve sahrane, gospođa Džona Dašvuda je, ne obavestivši svekrvu o svojim namerama, stigla s detetom i poslugom. Niko joj ne bi ni osporio pravo da dođe – jer je i kuća pripala njenom suprugu istog časa kad mu je otac preminuo – ali time je neuvидavnost njenog postupka bila samo još više naglašena, a svakoj proustužnoj ženi, u položaju u kojem se gospođa Dašvud našla, ovakvo ponašanje moralo bi biti veoma neprijatno – međutim, zbog naglašenog osećaja za čast i romantičnog poimanja velikodušnosti, prestupi ove vrste, od koga god poticali i kome god da su namenjeni, kod gospođe Dašvud izazivali su neprolaznu mržnju. Gospođu Džona Dašvuda niko od članova muževljeve porodice nije preterano voleo, ali sve do tada

nije bila u prilici da im pokaže koliko malo obzira prema tuđim osećanjima ume da ispolji kada okolnosti to zahtevaju.

Toliko je snažno gospođu Dašvud pogodio ovaj neuljudni postupak, i toliko je iz sveg srca prezrela snahu, da bi, kada je ova doputovala, istog trena zauvek napustila kuću da je usrdna molba najstarije kćeri nije navela da razmisli o umesnosti takvog koraka, pa je, zbog ljubavi prema svojim kćerima, odlučila da ipak ostane i da se, za njihovo dobro, potruži da ne dođe do razdora između brata i sestara.

Elinor, najstarija kćer, koja je iznela taj mudri savet, posedovala je snagu uma i pribranost u rasuđivanju zbog kojih je, iako joj je bilo svega devetnaest godina, postala majčin savetnik i vrlo često uspevala da, u korist cele porodice, obuzda vatrenu prirodu gospođe Dašvud, koja ju je, inače, uvek navodila na kojekakve nesmotrenosti. Bila je divna duša, nežne naravi i vrlo osećajna, samo što je ona osećanjima umela da gospodari – bila je to veština koju je njena majka tek trebalo da savlada, a koju je jedna od njenih sestara čvrsto rešila da nikada ne nauči.

Merijen je umnogome bila jednako obdarena kao i Elinor. Bila je i osećajna i bistra, ali i u svemu neobuzdana; nije imala meru ni u patnji ni u radosti. Bila je velikodušna, mila i zabavna, ali bila je sve samo ne razborita. A sličnost između nje i majke bila je prosto zapanjujuća.

Elinor je s brigom u srcu posmatrala sestrinu preosetljivost, a gospođa Dašvud ju je pak podsticala i negovala. Tom prilikom su se njih dve bodrile u neobuzdanim izlivima bola. Agoniju žalosti, koja ih je još u početku obuzela, dobrovoljno su obnavljale, u svemu je tražile i iznova i iznova proživljavale. U potpunosti su se predale svome jadu, tražile očajanje u svakoj uspomeni koja je mogla da im ga pruži, rešene da doveka ostanu neutešne. I Elinor je bila duboko pogođena očevom smrću, ali uspevala je da se nosi s bolom i vlada sobom. Bila je u stanju da se savetuje s bratom, kao i da dočeka snahu i ukaže joj dužnu pažnju, a trudila se da i majku natera da ovlada sobom i ohrabri je na slično strpljenje.

Margaret, najmlađa sestra, bila je vedra i dobroćudna devojka; međutim, pošto je već uveliko poprimila Merijeninu sklonost ka romantici, ali ne i njenu senzibilnost, u svojoj trinaestoj godini nije mogla da se meri sa mnogo zrelijim sestrama.

2.

Tako se gospođa Džona Dašvuda proglasila gospodaricom Norlanda, a svekrva i zavone iznenada su se našle u položaju pukih posetilaca. Kao takvim, prema njima se ophodila sa uzdržanom uljudnošću, a njen suprug s onoliko srdačnosti koliko je bio u stanju da oseti prema bilo kome, ako ne računa sebe, svoju ženu ili sina. Uporno ih je ubeđivao, čak i sa određenom dozom iskrenosti, da Norland smatraju svojim domom, a kako se gospođi Dašvud ništa drugo nije činilo prihvatljivim dok ne nađe neku odgovarajuću kuću u susedstvu, poklekla je pod njegovim nagovaranjem.

Nastavak života na mestu gde ju je sve podsećalo na srećne dane bilo je upravo ono što je odgovaralo njenoj duši. U trenucima sreće nije bilo vedrijeg stvora od nje, niti je iko umeo da se izrazitije i živahnije nada sreći, jer takva nada sama po sebi i jeste sreća. Međutim, kao što ni radost niko nije mogao da joj pomuti, njena uobrazilja ju je i u žalosti daleko nosila, daleko van mogućnosti utehe.

Gospođa Džona Dašvuda uopšte nije odobravalala ono što je njen muž nameravao da uradi za svoje polusestre. Oduzeti tri hiljade funti njihovom dragom sinčiću za nju je bilo isto što i baciti ga u krajnju bedu. Preklinjala ga je da razmotri svoju odluku. Kako će umiriti svoju savest kada zna da je svom detetu, i to svom sinu jedincu, uskratio tu pozamašnu sumu? I kakvo to pravo imaju gospođice Dašvud, koje su mu samo polusestre, što ona nije smatrala nikakvim srodstvom, da od njega očekuju toliku velikodušnost i tako visoku sumu? Opštepoznato je da se među decom iz različitih brakova ne očekuje nikakva naklonost; i zašto da on upropasti sebe i njihovog sirotog Harija time što će sav novac pokloniti polusestrama?

„Otac me je na izdisaju zamolio“, odgovori njen suprug, „da pomognem njegovoj udovici i kćerima.“

„Ma on nije znao šta govori, rekla bih! Mogla bih da se opkladim da već nije bio pri čistoj svesti. Da je bio pri sebi, ne bi mu ni na pamet palo da te moli da polovinu svog nasleđstva otrgneš od rođenog deteta.“

„Nije odredio nikakvu određenu sumu, draga moja Fani; samo je od mene, onako uopšteno, zahtevao da im se nađem i olakšam im više nego što je to bilo u njegovoj moći. Možda bi i najbolje bilo da je sve prepustio meni. Teško da je verovao da bih ja mogao da zaboravim na njih. A kako je zahtevao da obećam, nisam mogao ništa drugo do da mu dam reč; bar sam tako tada mislio. Prema tome, reč sam dao i moram je održati. Nešto se za njih mora učiniti, kad god da reše da napuste Norland i nastane se u novom domu.“

„Kad je tako, nešto će se za njih i učiniti; ali to nešto ne moraju da budu tri hiljade funti. Imaj u vidu“, dodade, „da novac koji se otuđi nikada više ne može da se vrati. Tvoje sestre će se udati, a ti ćeš novac izgubiti zauvek. Ali ako bi se ikako mogao vratiti našem sirotom mališanu...“

„Bogami“, reče njen suprug veoma ozbiljno, „to uveliko menja stvari. Možda će doći vreme da Hari zažali što smo se odrekli tako velike svote. Na primer, ako bude imao brojnu porodicu, taj novac bi mogao dobro da mu dođe.“

„Još kako!“

„Možda bi ipak po sve interesne strane bilo bolje da se svota prepolovi. Pet stotina funti za njih će biti čudesno uvećanje njihovih prihoda!“

„Ma i više nego čudesno! Koji brat na svetu bi učinio i upola toliko za svoje sestre, čak i da su mu *prave* sestre! Ovde je reč samo o delimičnom srodstvu! Kako si ti samo široke ruke!“

„Ne bih želeo da se ponese kao škrtac“, odgovori on. „U ovakvim okolnostima čovek je rad da učini i više nego što je potrebno.“

Niko, nadam se, neće pomisliti da nisam učinio dovoljno za njih; čak ni one, jer teško da očekuju više od toga.“

„Ne zna se šta bi *one* mogle da očekuju“, reče ona, „ali nije na nama da se bakaćemo njihovim očekivanjima. Pitanje je sad – kakvu vrstu pomoći ti možeš sebi da priuštiš.“

„Svakako... zaista mislim da sebi mogu priuštiti da svakoj dam po petsto funti. Kako sada stvari stoje, i bez moje pomoći, svaka od njih će po majčinoj smrti naslediti oko tri hiljade funti – to je veoma lep imetak za bilo koju mladu ženu.“

„Bogami, jeste; zaista, sad mi pade na pamet da njima dodatak nije ni potreban. Njih tri će deliti čitavih deset hiljada funti. Ako se udaju, uverena sam da će biti lepo zbrinute, a čak i da se ne udaju, sve tri mogu sasvim udobno da žive od interesa na deset hiljada funti.“

„Pravo zboriš. Sad, ne znam, kada se sve sabere i oduzme, da li bi pre bilo pametnije da se učini nešto za njihovu majku za života – mislim na neku vrstu godišnjeg izdržavanja. I moje sestre i ona bi od toga imale koristi. Sa još stotinu funti godišnje mogle bi da žive savršeno udobno.“

Njegova supruga je, međutim, oklevala da se složi s njim.

„Ako ćemo pravo“, reče ona, „to je bolje nego odreći se hiljadu i petsto funti odjedared. S druge strane, ako gospođa Dašvud poživi još petnaest godina, grdno će nas nasamariti.“

„Petnaest godina! Draga moja Fani, pa neće ona živeti ni upola toliko!“

„Svakako, ali ako malo pogledaš oko sebe, videćeš da ljudi kojima se isplaćuje godišnje izdržavanje uvek žive po čitavu večnost, a ona je veoma snažna i zdrava – i jedva da joj je četrdeset. Godišnje izdržavanje je veoma ozbiljan izdatak; u obavezi si da ga svake godine plaćaš i nema načina da se iz toga izvučesh. Nisi svestan u šta se upuštaš. Osetila sam ja tu muku; otac je majku testamentom opteretio da isplaćuje izdržavanje trojici ostarelih slugu – ne možeš ni da zamisliš koliko joj je to bilo neprijatno. Novac je morala da uplaćuje dva puta svake godine; a onda je tu bila i muka da ih pronade; a onda je neko pustio glas da se jedan od njih upokojio, a posle se ispostavilo da u tome nije bilo istine. Mojoj majci se sve to istinski smučilo. Govorila je da nikada u potpunosti ne raspoláže svojim приходima pošto drugi u beskraj polažu pravo na njega; otac je u ovom slučaju postupio veoma neuviđavno, jer da nije to uradio, novac bi pripao mojoj majci, u potpunosti i bez ikakvih ograničenja. Zbog toga se strašno grozim godišnjeg izdržavanja i ni za šta na svetu se ne bih obavezala da ga nekome isplaćujem.“

„Nesumnjivo, to je vrlo neugodna stvar“, odgovori gospodin Dašvud, „ti godišnji odlivi sredstava. Čovek tako nikada u potpunosti, kako je tačno i mudro rekla tvoja majka, ne raspoláže svojim приходima. Vezati se tako za isplaćivanje određene svote svakog određenog dana u godini ni najmanje nije poželjno – to čoveku prosto krađe nezavisnost.“

„Naravno, a pritom niko ni hvala da ti kaže. Misle da su obezbeđeni, da ti ne činiš ništa više od onog što se od tebe i očekuje, a to kod njih ne izaziva ni trunku zahvalnosti. Da sam na tvom mestu, šta god da učinim za njih, činila bih to po svom ličnom nahođenju. Ne bih se obavezala na godišnju isplatu. Mogle bi doći godine kada će biti veoma teško odreći se stotinu funti, pa čak i pedeset.“

„Verujem da si u pravu, mila, bolje će biti da im ne dam godišnje izdržavanje, a svaka pomoć, koju budem u mogućnosti povremeno da im pružim, biće im od daleko

veće koristi od godišnjeg izdržavanja. Kad bi imale veće prihode, samo bi živele na višoj nozi, a na kraju godine im ne bi ostalo ni pare za ušteđevinu. To će svakako biti najbolje. S vremena na vreme, neki poklon od pedeset funti dobro će im doći da ne zapadnu u nemaštinu, a time ću, verujem, i više nego ispuniti obećanje koje sam dao ocu.“

„Bez ikakve sumnje! I zaista, iskrena da budem, ubeđena sam u duši da tvoj otac uopšte nije očekivao od tebe da im daješ novac. On je na umu možda imao, usudila bih se da tako kažem, ono što se može zdravorazumski očekivati od tebe; nešto kao, na primer, da im pomogneš da pronađu udobnu kućicu, ili da im pomogneš da presele stvari, ili da im s vremena na vreme pošalješ koji poklon, ribu ili divljač kada je sezona lova, i tako to. U život bih smela da se kladim da nije imao na umu ništa više od toga; zaista, bilo bi krajnje neočekivano i nerazumno da je imao. Preklinjem te da samo na trenutak porazmisliš o tome, dragi moj gospodine Dašvude, kako će tvoja maćeha i njene kćeri udobno živeti od kamate na sedam hiljada funti, ne računajući po hiljadu funti koje pripadaju svakoj od devojaka, a koje će im, donositi po pedeset funti mesečno, a one će, naravno, od tog novca plaćati stan i hranu. Sve u svemu, njih četiri će ukupno godišnje dobijati bar petsto funti, a šta bi četiri žene još mogle više da požele? Živeće skromno! Troškovi za održavanje njihovog domaćinstva biće gotovo neznatni. Neće imati kočije, niti konje, a jedva da će im i posluga biti potrebna; ni sa kim se neće družiti pa neće imati ni troškove! Pomisli samo kako će udobno živeti! Petsto funti godišnje! Veruj mi da ne znam na šta bi potrošile i polovinu te svote; potpuno je besmisleno da im ti pride daješ još novca. Još će one biti i u položaju da tebi nešto udele.“

„Časti mi“, reče gospodin Dašvud, „sad vidim da si potpuno u pravu. Moj otac ništa drugo i nije imao na umu do onog što ti kažeš. Sada to sasvim lepo uviđam i u potpunosti ću ispuniti svoje obećanje ukazujući im pomoć u vidu sitnih ljubaznosti, kao što si ih ti i opisala. Kada se moja pomajka preseli u drugu kuću, biću i više nego voljan da joj pomognem da se smesti gde god da poželi. Tada bih možda mogao da im poklonim i nešto nameštaja.“

„Svakako“, odgovori gospođa Džona Dašvuda. „Ipak, još nešto moraš uzeti u obzir. Kada su se tvoji otac i pomajka preselili u Norland, prodali su sav nameštaj iz Stanhila, ali su sav porcelan, srebro i posteljinu sačuvali i to sada pripada tvojoj pomajci. Njena kuća će, dakle, biti potpuno nameštena čim je ona preuzme.“

„To su nesumnjivo vrlo drugačije okolnosti. Zaista dragocen imetak! A sve se nešto mislim da bi deo od te srebrnine predstavljao veoma lep dodatak posuđu koje imamo ovde.“

„Živa istina! Eto, onaj porcelanski komplet pribora za doručak dvaput je lepši od onog koji smo dobili s ovom kućom. Ako mene pitaš, isuviše lep za bilo kakvu kuću koju *one* mogu da priušte. Ali, eto, tako je kako je. Tvoj otac je mislio samo na *njih*. A moram i ovo da ti kažem: ne duguješ ti njemu nikakvu posebnu zahvalnost, niti si dužan da se povinuješ njegovim željama, jer oboje znamo da bi on, da je bio u mogućnosti, sve ostavio *njima*.“

Na to se više nije imalo šta reći. Ovaj argument dao mu je čvrstinu koja je nedostajala njegovim prethodnim namerama, te on naposletku donese odluku da je potpuno

nepotrebno, ako ne i krajnje neprimereno, učiniti za udovicu i decu svoga oca više od onih uobičajenih dobrosusedskih gestova koje je njegova supruga upravo pomenula.

3.

Gospođa Dašvud zadržala se u Norlandu nekoliko meseci. Kada su prizori svih dobro poznatih kutaka prestali u njoj da bude snažne emocije, koje su je tu držale sve vreme, javili su se novi razlozi za oklevanje. Naime, kada joj se raspoloženje povratilo, a njen um počeo da se bavi i nečim drugim osim produbljuvanjem bola tužnim uspomnama, postala je veoma nestrpljiva da ode i neumorno se raspitivala i tragala za odgovarajućom kućom u okolini Norlanda; za nju bi bilo nepodnošljivo da se preseli daleko od tog voljenog mesta. Međutim, nikako nije uspevala da pronade kuću koja bi zadovoljila njeno poimanje udobnosti i lagodnog života, ali i štedljivost njene najstarije kćeri, zbog čijeg su razboritog suda odbacili nekoliko kuća jer su bile suviše velike za njihove prihode, a koje bi gospođa Dašvud, inače, drage volje uzela.

Gospođu Dašvud suprug beše obavestio o svečanom obećanju koje mu je dao sin, a koje mu je pružilo veliku utehu u poslednjim ovozemaljskim trenucima. Kao i on, ni ona nije sumnjala u iskrenost tog obećanja i sa zadovoljstvom je o njemu razmišljala – naravno, zbog dobrobiti svojih kćeri – jer je smatrala da bi ona sama sasvim udobno mogla da živi i sa imetkom daleko manjim od sedam hiljada funti. Radovala se i zbog njihovog brata i dobrote njegove duše, a preko revala je sebe što je ranije bila nepravedna prema njemu, budući da je pogrešno verovala da nije sposoban za velikodušna dela. Pažnja koju je ukazivao njoj i njenim kćerima uverila ju je da munjihova dobrobit leži blizu srca, pa se dugo u velikoj meri oslanjala na plemenitost njegovih namera.

Prezir prema snahi, koji je stekla još od najranijeg poznanstva s njom, sada je osećala još i više jer joj je šestomesečni zajednički život pod istim krovom pružio mnogo bolji uvid u njen karakter. Možda bi ovim dvema gospama zajednički život postao nemoguć, uprkos svim obzirima, lepom vaspitanju i materinskoj ljubavi gospođe Dašvud, da nije došlo do jedne naročite okolnosti koja je, po mišljenju gospođe Dašvud, išla u prilog tome da njene kćeri još neko vreme ostanu u Norlandu.

Desilo se da se rodila ljubav između njene najstarije kćeri i rođenog brata gospođe Džona Dašvuda, vrlo uljudnog i prijatnog mladića, kog su upoznale ubrzo nakon što se njegova sestra smestila u Norlandu, i koji je od tada najveći deo vremena provodio tamo.

Možda bi neke majke podsticale razvoj ove ljubavi iz interesa, jer je Edvard Ferars bio najstariji sin čoveka koji je ovaj svet napustio kao veoma imućan; a neke bi možda iz opreza pokušale i da je osujete, jer je sav njegov prihod, izuzev tričave sume kojom je raspolagao, u potpunosti zavisio od volje njegove majke. Ali gospođa Dašvud ništa od toga nije uzela u razmatranje. Njoj je bilo dovoljno što je on ljubazan, što voli njenu kćer i što mu Elinor tu naklonost uzvraća. Da razlika u imovnom stanju može da razdvoji dvoje ljudi koje sličnost duha spoji, protivilo se svim iskrenim uverenjima gospođe Dašvud; a potpuno joj je bilo nepojmljivo da bi iko mogao, kad je jednom

upozna, ostati ravnodušan prema Elinorinim vrlinama. Edvarda Ferarsa nije krasila privlačna spoljašnjost i ugladenost, ali to nije bilo ono zbog čega su ga cenile. Nije bio naočit, a da bi se nekome uopšte dopao, bilo je potrebno da ga najpre bolje upozna. Bio je isuviše nesiguran da bi isticao svoje vrednosti, ali kada je jednom prevazišao urođenu stidljivost, njegovo ponašanje ukazivalo je da ima veliko i plemenito srce. Bio je pametan, a um je dodatno izoštrio izvrsnim obrazovanjem. Međutim, nije imao ni sposobnosti, a ni sklonosti, da udovolji majčinih i sestrim željama, koje su više od svega čeznule da se on u nečemu istakne – a kako i u čemu, ni same nisu znale. Želele su da zauzme viđeniji položaj u svetu na neki, bilo koji, način. Njegova majka htela je da se on posveti politici, da uđe u parlament, ili da se orodi s nekim od velikana tadašnjeg doba. Gospođa Džona Dašvuda želela je to isto, ali u međuvremenu bi, dok ne dođe vreme da ga snađe jedan od ovih blagoslova, bila i više nego zadovoljna kada bi doživela da ga vidi kako makar tera fijaker. Ali Edvard nije mario ni za viđenije ljude ni za fijakere. Sve što je želeo bila je udobnost i mir porodičnog života. Na sreću, imao je mlađeg brata koji je mnogo više obećavao.

Edvard je tek nakon nekoliko nedelja privukao pažnju gospođe Dašvud jer ona beše u takvom stanju duha i takvom bolu da ništa oko sebe nije primećivala. Procenila je samo da je bio tih i nenametljiv, a time ju je i osvojio; na primer, nije je ometao u njenom bolu pokušavajući da zapodene razgovor. A prvi put ga je pažljivije zagledala kada je Elinor jednog dana primetila koliko se on razlikuje od svoje sestre. Ta razlika ga je gospođi Dašvud najviše i preporučila.

„Sasvim je dovoljno“, rekla je, „reći da nije ni najmanje nalik Fani.

To govori o njemu sve najlepše. Već mi je prirastao za srce.“

„Mislim da će ti se još više dopasti“, reče Elinor, „kada ga bolje upoznaš.“

„Da mi se dopadne!“, odgovori njena majka uz osmeh. „Pa ja ne osećam ništa manje od ljubavi kada nečije vrline cenim.“

„Možda ćeš ga onda poštovati.“

„Još nisam naučila kako da razdvojim poštovanje od ljubavi.“ Potom se gospođa Dašvud potrudila da ga bolje upozna. Ophodila se prema njemu toliko srdačno da se on ubrzo potpuno opustio i otvorio. Ubrzo je uvidela sve njegove vrline – verovatno je ubeđenost u njegovu naklonost prema Elinor najviše i doprinela tom uvidu – ali odista se uverila u njegov pozitivan karakter, tako da joj čak i njegov suzdržan način ophođenja, koji je bio u suprotnosti sa svim njenim očekivanjima kako bi jedan mladić trebalo da se vlada, više nije smetao kada je spoznala da su mu osećanja topla, a narav umiljata. Čim je primetila i najmanje naznake ljubavi u njegovom odnosu prema Elinor, zaključila je da je veridba već gotova stvar i već se radovala braku koji će uskoro sklopiti.

„Za nekoliko meseci će, draga moja Merijen“, rekla je, „po svemu sudeći, Elinor biti zbrinuta. Nedostajće nam, ali bar će ona biti srećna.“

„O! Mama, ali kako ćemo bez nje?“

„Mila moja, teško da se to može posmatrati kao pravo razdvajanje. Živećemo na nekoliko milja* jedni od drugih i posećivaćemo se svakoga dana do kraja života. Steći

* Jedna milja = 1,6 kilometara. (Prim. lekt.)

ćeš brata; pravog, odanog brata. Imam najlepše mišljenje na svetu o njegovom srcu. Što si se tako uozbiljila, Merijen, zar ne odobravaš sestrin izbor?“

„Možda sam“, reče Merijen, „donekle iznenađena. Edvard je veoma mio i ja prema njemu gajim nežna osećanja. Ali, ipak... on nije vrsta mladića... nešto mu nedostaje... Nije upečatljivog lika i nema u njegovom držanju one otmenosti očekivane kod muškarca koji bi mogao da zapadne za oko mojoj sestri. U njegovim očima nema živosti, niti vatre koja ukazuje na vrlinu i inteligenciju. No, na stranu sve to, strahujem, mama, da on uopšte nema izgrađen ukus. Muzika jedva da ga zanima, a iako se mnogo divi Elinorinim crtežima, ne izgleda mi kao čovek koji u potpunosti razume njihovu vrednost. Očigledno je, uprkos pažnji koju joj posvećuje dok crta, da on o tome ništa ne zna. Samo se divi kao zaljubljen čovek, a ne kao poznavalac. Da bi meni bio po ukusu, morao bi u sebi da objedini te dve osobine. Ne bih mogla biti srećna s čovekom čiji se ukus u potpunosti ne poklapa s mojim. On mora da deli sva moja osećanja, mora da voli iste knjige i oboje nas mora očarati ista muzika. O! Mama, kako nam je samo beživotno, kako ravno, sinoć Edvard čitao! Najiskrenije sam saosećala sa sestrom. A ipak, ona je to podnela s takvom smirenošću, kao da i ne primećuje. Jedva sam se obuzdavala da sedim s mirom i slušam one divne stihove, koji su me toliko puta ranije bacali u zanos, kako ih izgovara s tako neprobojnom smirenošću i jezivom ravnodušnošću!“

„Slažem se da bi mu bolje ležala jednostavna i odmerena proza.

I sama sam to pomislila, ali ti bi mu dala Kaupera.“

„Nikako, mama, ako ga on ne oduševljava! Ali moramo imati obzira prema razlikama u ukusima. Elinorina osećanja nisu kao moja i ona zato može to da previdi i da bude srećna s njim. Ali slomilo bi mi se srce kada bih bila zaljubljena u njega i čula ga kako u stihove nimalo ne unosi osećanja. Mama, što više upoznajem svet, to sam uverenija da nikada neću sresti muškarca kog ću iskreno voleti. Toliko sam zahtevna! On bi morao da ima sve Edvardove vrline, a njegovu dobrotu bi svakom mogućom dopadljivošću morali da ukrase i pojava i držanje.“

„Upamti, čedo moje, nije ti još ni sedamnaesta. Još je suviše rano da se bacaš u očajanje. Zašto bi ti bila manje srećna od svoje majke? Samo u jednom pogledu, moja Merijen, neka ti se sudbina razlikuje od moje!“

4.

„Prava je šteta, Elinor“, reče Merijen, „što Edvard nema dara za crtanje!“

„Nema dara za crtanje!“, začudi se Elinor. „Otkud ti to? Zaista, on sam ne crta, ali s velikim uživanjem posmatra dela, tako da te uveravam da mu urođenog osećaja za lepo ne manjka, mada nikada nije imao prilike da poradi na njemu. Da se ikada obrazovao u tom smeru, mislim da bi veoma lepo i sam crtao. On toliko ne veruje svome sudu u tim stvarima da nije rad ni da iznosi svoje mišljenje o ma kojoj slici, ali urođena pristojnost i jednostavan ukus vode ga, uglavnom, savršeno dobro.“

Merijen se plašila da ne uvredi sestru pa ni reč više nije rekla na ovu temu, ali smatrala je da je divljenje, koje je Elinor opisala, a koje u njemu izazivaju likovna dela, daleko od onog neobuzdanog zanosa koji je, prema njenom mišljenju, jedini dokaz pravog razumevanja. Ipak, mada se u sebi nasmešila sestrinoj zabludi, nije mogla a da joj se ne divi zbog slepe odanosti Edvardu, koja ju je u zabludu i dovela.

„Nadam se, Merijen“, nastavi Elinor, „da ne smatraš da mu u potpunosti nedostaje ukusa. Ipak, ne verujem da je tako jer se ti prema njemu ponašaš savršeno srdačno, a da zaista misliš da je bez ukusa, ne bi mogla sebe da nateráš da budeš učtiva prema njemu – u to sam uverena.“

Merijen nije znala šta da kaže na to. Ni za šta na svetu nije želela da povredi sestru, a opet, nije bila u stanju da izusti ono u šta ne veruje. Nakon nekog vremena, reče:

„Nemoj mi zameriti, Elinor, ako ga ne hvalim onoliko koliko misliš da zaslužuje. Nisam imala mnogo prilike da se uverim u sve tanane sklonosti njegove duše, težnje i ukuse, kao što si ti imala, ali imam najlepše mišljenje na svetu o njegovoj dobroti i razboritosti. Što se toga tiče, smatram ga oličenjem vrline i ljubaznosti.“

„Verujem“, odgovori Elinor sa osmehom, „da ni njegovi najbliži prijatelji ne bi bili nezadovoljni takvom hvalom. Nisi mogla izraziti toplije mišljenje.“

Merijen je bila presrećna što je njenu sestru tako lako zadovoljiti.

„Mislim da niko ko je s njim razgovarao“, nastavi Elinor, „ne može da sumnja u njegovu dobrotu i razboritost. Izvrsnost njegovog uma i načela može prikriti jedino stidljivost koja ga sputava da govori. Poznaješ ga dovoljno dobro da oceniš njegovu pravu vrednost. A tanane sklonosti njegove duše, kako si ih nazvala, tebi su, zbog sticaja okolnosti, ostale nepoznate. Silom prilika, u poslednje vreme bili smo upućeni jedno na drugo, dok si se ti, iz najnežnijih pobuda, posvećivala našoj majci. Često sam ga viđala, proučavala njegovu sentimentalnost i slušala njegova mišljenja o raznim književnim i estetskim temama; i, sve u svemu, usuđujem se reći da je odlično obavešten, da veoma uživa u knjigama, da mu je mašta živahna, zapažanja principijelna i tačna i da ima veoma istančan ukus. Njegova darovitost postaje jasnija kako ga čovek bolje upoznaje, kao i njegovo ponašanje i ličnost. Njegov način ophođenja ne osvaja na prvi pogled i teško da bi neko za njega rekao da je naočit, ali samo dok mu ne primeti izraz u očima, za koje bih rekla da su neuobičajeno tople, kao i blagost njegovog lica. Sada sam ga već upoznala toliko dobro da ga smatram veoma naočitim, ili, u najmanju ruku, gotovo naočitim. Šta ti kažeš, Merijen?“

„Onda ću ga i ja vrlo uskoro smatrati naočitim, Elinor, ako ga sada ne smatram takvim. Kada mi kažeš da ga zavolim kao zeta, tada više neću pronalaziti nesavršenosti na njegovom licu, kao što ih sada ne primećujem u njegovom srcu.“

Čuvši ove reči, Elinor se trže i zažali što se odala izražavajući se toplo o njemu. Veoma je cenila Edvarda. Verovala je da je ta naklonost uzajamna, ali je i sama želela čvršće dokaze da bi joj prijala Merijenina vera u njihovu uzajamnu ljubav. Znala je da ono u šta Merijen i majka u jednom trenutku posumnjaju, već sledećem u to potpuno poveruju – odnosno, kod njih su nada i želja isto, pa kada se ponadaju nečemu, onda očekuju da im se nadanja i ostvare. Pokušala je da sestri objasni pravo stanje stvari.

„Ne želim da poričem“, reče ona, „da imam veoma visoko mišljenje o njemu – da ga veoma uvažavam i cenim.“

Merijen ljutito planu:

„Uvažavaš! Ceniš! Srca si ledenog, Elinor! O! Još gore od toga! Sramota te je da priznaš da je drugačije! Samo li još jednom upotrebiš te reči, iz ovih stopa ću napustiti prostoriju.“

Elinor nije mogla da zadrži smeh. „Oprosti mi“, reče, „i budi uverena da mi namera nije bila da te uvredim govoreći tako uzdržano o svojim osećanjima. Veruj da su jača nego što ih prikazujem; veruj da su, ukratko, onakva kakva dolikuju njegovim vrlinama i slutnji – nadi – da i on prema meni oseća ljubav, odnosno da nisu nerazumna i nerazborita. Ali u više od toga ne smeš verovati. On mi ni na koji način nije izjavio ljubav. Postoje trenuci kada u nju posumnjam pa dok on ne izrazi svoja osećanja, ne smeš se čuditi što želim da izbegnem podsticanje sopstvene naklonosti verujući ili izjavljujući da je veća nego što jeste. U srcu gajim malu – gotovo nikakvu sumnju u njegovu naklonost. Ali ima još toga što se mora uzeti u obzir. On nije nezavisan čovek. Kakva je njegova majka, ne možemo znati, ali ako je suditi po onome kako Fani povremeno opisuje njeno držanje i stavove, ne možemo je smatrati prijatnom ženom, a mislim da bih se grdno prevarila kad bih smetnula s uma da je i Edvard svestan mogućih silnih prepreka koje bi se pojavile ako reši da se oženi ženom koja nema ni velik prihod ni ugledan položaj.“

Merijen se zaprepastila koliko je, zajedno s majkom, u mašti prevazišla istinu.

„I zaista niste vereni!“, povikala je. „Ipak, uskoro ćete biti! A ova odgoda doneće nam dve lepe stvari. Neću te tako brzo izgubiti, a i Edvard će dobiti priliku da poradi na svom urođenom osećaju za lepo kada je reč o tvojoj omiljenoj rasonodi, jer to je od suštinskog značaja za vašu buduću sreću. O! Kada bi ga samo tvoja veština podstakla da i sam nauči da crta! Kako bi to bilo divno!“

Elinor je sestri otvoreno iznela svoja uverenja. Nije smatrala da je njena ljubav u tako srećnom položaju kao što je Merijen verovala.

Ponekad bi on zapadao u malodušnost koja, doduše, nije ukazivala baš na ravnodušnost, ali ju je, u najmanju ruku, obeshrabrivala. Sumnja u njenu naklonost, ako pretpostave da je o tome reč, ne bi u njemu smela da prouzrokuje više od nespokojsva, ali nikako toliku utučenost. Verovatniji razlog je zavisnost koja ga je sprečavala da otvoreno izjavi ljubav. Znala je da mu se, zbog ponašanja njegove majke, dom nije milio, a znala je i da mu je majka pružila uverenje da neće moći da stvori sebi dom dok ne ostvari njene želje i uzdigne se u društvu. Elinori je bilo nemoguće da se oseća spokojnom sa ovakvim saznanjem na duši. Ona se uopšte nije nadala onom ishodu njegove naklonosti, koji su njena majka i sestra već proglasile za svršenu stvar. Ne. Što su više vremena provodili zajedno, to joj se priroda njegove privrženosti činila neizvesnijom, a ponekad, na nekoliko bolnih trenutaka, verovala je da njihov odnos nije ništa više od prijateljstva.

Ali kakva god bila priroda njegove privrženosti, beše dovoljna da gospođu Džona Dašvuda, čim ju je primetila, onespokoji i da je u isto vreme (što je bilo još uobičajenije) natera da se ponaša neučtivo. Iskoristila je prvu povoljnu priliku da tom temom uvredi svekrvu. Govorila joj je toliko izražajno o velikim nadama njene majke, i kako

je gospođa Ferars čvrsto rešena da se oba njena sina ožene devojkama iz uglednih porodica, i o opasnostima koje vrebaju svaku mladu ženu koja bi mogla da padne u iskušenje *da ga upeca*, tako da gospođa Dašvud nije više mogla da se pravi nevešta, niti je mogla da ostane ravnodušna. Uputila joj je odgovor kojim je izrazila čist prezir i smesta napustila prostoriju, rešena da po svaku cenu što pre pronade stan za svoju porodicu, kako njena voljena Elinor ne bi više ni jednu jedinu nedelju morala da trpi takve insinucije.

U ovakvom stanju duha, zatekla je pismo u kojem se nalazila naročito pogodna ponuda. Jedan dalji rođak iz Devonšira, inače ugledni i imućni gospodin, nudio joj je kućicu pod veoma povoljnim uslovima. Pismo je bilo lično od pomenutog gospodina, napisano sa iskrenom prijateljskom željom da joj obezbedi prebivalište. Čuo je da joj je potreban stan i, iako je kuća koju nudi samo letnjikovac, uverio ju je da će lično preduzeti sve mere koje ona bude smatrala neophodnim ukoliko joj je njegov predlog po volji. Zdušno ju je nagovarao, pošto je izneo detalje u vezi s kućom i vrtom, da sa kćerima dođe u Bartonski park, njegov dom, odakle bi se i sama mogla uveriti, jer obe kuće su u istoj parohiji, da li bi Bartonski letnjikovac, uz neke popravke i prepravke, mogao zadovoljiti njene potrebe. Činilo se da mu je iskreno stalo da ih udobno smesti, a pismo je napisao s toliko prijateljske ljubaznosti da njegova rođaka nije mogla a da ne oseti zadovoljstvo, a naročito zato što su njeni najbliži srodnici iskazivali samo hladnoću i bezosećajnost. Nije gubila vreme na premišljanja i raspitivanja. Odluku je donela i pre nego što je pismo pročitala do kraja. Kuća u Bartonu, u Devonširu, grofoviji veoma udaljenoj od Saseksa, kojoj bi se to pre svega nekoliko sati i te kako zamerilo i bilo dovoljno da prevagne nad svim ostalim preimućstvima i udobnostima, učinila joj se kao dar od Boga. Napuštanje Norlanda za gospođu Dašvud više nije predstavljalo nikakvo zlo; počela je da želi to svim srcem jer je to bio pravi blagoslov u poređenju s nesrećnim položajem gosta u snahinom domu; a odlazak iz voljene kuće biće daleko manje bolan nego ostanak u njoj, sve dok se takva žena naziva domaćicom. Smesta se pismom najtoplije zahvalila ser Džonu Midltonu na ljubaznosti i obavestila ga da prihvata njegov predlog, a potom je pohitala da oba pisma pokaže kćerima, da i one daju svoj pristanak pre nego što ga pošalje.

Elinor je oduvek smatrala da bi mudrije bilo nastaniti se negde daleko od Norlanda i što dalje od ljudi koji trenutno u njemu obitavaju. *Sa te strane*, nije imala šta da zameri majčinoj nameri da se preseli u Devonšir. A i kuća je, prema ser Džonovom opisu, bila jednostavna, a zakupnina toliko neuobičajeno skromna da ni njoj nije mogla da nađe zamerku. Zato nije ni pokušala da odvrati majku od njene namere da ponudu prihvati, iako joj to nije bilo po volji jer je značilo da mora otići iz Norlanda.

5.

Čim je poštom poslala odgovor, gospođa Dašvud priuštila je sebi zadovoljstvo da posinka i snahu obavesti da je pronašla kuću i da im neće biti na smetnju duže nego što